

Список використаної літератури

1. Жиленко Р.В. Дослідження основних потреб учасників АТО та членів їх сімей в соціальних послугах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота. 2018. Вип. 1 (42). С. 68-73.
2. Психологічна та соціальна допомога очима ветеранів АТО (Дослідження) / МБФ «Відродження, Психологічна кризова служба України. 2016. URL: <http://www.psyservice.org/wp-content/uploads/2016/03/Дослідження-»Психологічна-та-соціальна-допомога-очима-ветеранів-АТО».pdf>
3. Харченко О., Мраморнова О. Проблеми ветеранів антитерористичної операції на сході України. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Сер. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. 2016. Том 37. С. 115-124.
4. Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників АТО (2017, лютий 10). Соціологічне опитування демобілізованих URL: <http://dsvv.gov.ua/pres-tsentr/sotsiologichne-opytuvannya-demobilizovanyh.html> (дата звернення 10.02.2017 р.).

Златопольська Наталія Василівна

старший викладач

кафедра соціальної роботи і спеціальної освіти

Інституту економіки і права Університету «Україна»

соціальний педагог, координатор проектів Полтавського обласного благодійного фонду «Громадське здоров'я»

м. Полтава, Україна

zlat_nv@ukr.net

СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВ'Я

Вступ. На сучасному етапі розвитку наша держава переживає ряд суттєвих трансформацій у різних сферах (соціальной, політичній, економічній) і особливо чуттєвою до таких змін є молодь та підліткова аудиторія. Зважаючи на демографічний колапс, незадовільний здоров'я населення, стрімке поширення практик ризикованої поведінки (куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин, непродумана стратегія міжстатевого спілкування) питання популяризації серед молоді філософії здорового способу життя набуває стратегічного загальнонаціонального характеру.

У 2018 році в рамках соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» [3] проведено опитування 13 337 молодих людей віком 10–17 років. У 2019 році респондентами міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD» [2], стало 8 509 осіб віком 14-17 років. Результати здійснених розвідок змушують батьків, педагогів, науковців та інших спеціалістів, причетних до виховання підростаючих поколінь, задуматися над покращенням ефективності профілактичної роботи серед нових генерацій українців.

Особливої уваги потребує збереження репродуктивного здоров'я молоді. Когорта теоретиків та практиків, серед них: Г. Лактіонова, Т. Журавель, Т. Лях, Н. Гойда, С. Лукашук-Федик, В. Самойленко, Г. Рой, В. Мисік, С. Бондаренко, С. Шеремет, І. Льїнська, Т. Слободян, М. Гончарова, Г. Костенко, Н. Зимівець, В. Петрович, О. Закусило та інші, докладають значних зусиль для розробки концептуально нових підходів у сфері інформаційно-просвітницької робо-

ти з підростаючими поколіннями за для формування відповідального ставлення до репродуктивної функції та збереження сексуального здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Згідно даних Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України [1] серед факторів, які негативно впливають на сексуально-репродуктивне здоров'я молоді вирізняють: спосіб життя (хронічний стрес, низька фізична активність, невпорядковані статеві зв'язки), вживання шкідливих речовин (тютюну, алкоголю, наркотиків), навколишнє середовище (забруднення, високий рівень радіації), соціальне середовище (низький рівень життя, безробіття), спадковість, недоступність медичних послуг, недоступність консультаційних послуг.

Поведінкові практики сучасної молоді теж мають ряд особливостей. Серед опитаних 13 337 респондентів [3, с.112] про наявність досвіду статевих стосунків повідомив кожен п'ятий, кожен десятий віком сексуального дебюту визнав 12 років і молодше, кожен сьомий зізнався, що вік їхнього першого статевого партнера був 19 років або старше, про застосування презерватива як засобу контрацепції та захисту при першому статевому контакті повідомили понад половина опитаних, а основним джерелом отримання знань про статеві стосунки для учнівської молоді, незалежно від віку, виявився Інтернет. Переважна більшість опитаної учнівської молоді принаймні чула про ВІЛ-інфекцію [3, с.113], кожен п'ятий хібно вважає, що ВІЛ-інфекцією можна заразитися через укусу комара та якщо пити по черзі з однієї склянки з ВІЛ-інфікованою людиною; більше ніж половина опитаних респондентів знає, куди можна звернутися, якщо є бажання пройти тестування на

ВІЛ. Привертає увагу досвід уживання психоактивних речовин, адже має тенденцію до зростання з віком, а куріння тютюну та вживання марихуани більше поширені серед хлопців, ніж серед дівчат, тоді, як уживання алкоголю поширене як серед хлопців, так і серед дівчат, цікаво, що найбільший стрибок у вживанні психоактивних речовин відбувається переважно у віці 14–15 років.

Серед опитаних 8 509 молодих людей [2, с.100], 43,8% респондентів повідомили, що їм достатньо легко дістати сигарети, а найдоступнішими виявилися слабоалкогольні напої, кожен восьмий (12,3%) підліток зазначив про можливість «дуже легко» і «скоріше, легко» дістати марихуану або гашиш (коноплю), 7,1% сказали, що їм буде «дуже легко» і «скоріше, легко» отримати транквілізатори (5,9% – амфетаміни, 5,7% – екстракт маку (ширку) та 5,2% – екстази). Кожен десятий хлопець (10,2%) має досвід вперше викуреної сигарети у віці 9 років або молодше, а третина учнів повідомила про свій досвід куріння кальянів, водночас серед дівчат цей показник є вищим, ніж серед хлопців (відповідно 33,8% та 30,5%). Майже половина (46,3%) респондентів мають «значний» досвід вживання алкоголю і з кожним роком зростає питома вага підлітків, які вперше напились у віці 14 років або раніше.

Вище зазначені проблеми ризикованої поведінки молоді задекларовані як пріоритетні в роботі державних закладів освіти, охорони здоров'я, центрів

соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді й інших організацій, але наразі роботи державного сектору недостатньо. Надання соціальних послуг недержавними організаціями зараз на часі, адже, статистичні дані всеукраїнських опитувань молоді говорять про те, що існують прогалини в поінформованості, достовірності знань, компетентності навичок, що стосуються безпечного способу життя. Нині в Україні функціонують недержавні, неприбуткові громадські організації, які шляхом залучення грантових коштів здійснюють проектну діяльність у сфері збереження здоров'я молоді, у томі числі репродуктивного.

Однією з них є Полтавський обласний благодійний фонд «Громадське здоров'я», який понад 25 років у місті Полтава та Полтавській області реалізує проекти, спрямовані на формування здоров'язбережувальних компетенцій серед різних верств населення. За підтримки Міжнародного благодійного фонду «СНІД Фонд Схід-Захід» (AFEW-Ukraine) фонд реалізує три проекти, які мають на меті надання соціальних послуг для підлітків та молоді у сфері зменшення ризиків від вживання психоактивних речовин, збереження репродуктивного здоров'я, захисту прав неповнолітніх та адвокації їх інтересів на базі центру, дружнього до підлітків «Альтаір». В штат спеціалістів проектів входять: соціальний педагог, психолог, медик, консультант зі здорового способу життя, за потреби – юрист.

INITIATIVE 5%
SIDA, TUBERCULOSE, PALUDISME

У проекті «Підлітки поза увагою: поліпшення доступу до інтегрованих ВІЛ-сервісних послуг для вразливих підлітків в Україні», донором якого є Французька міжнародна експертиза ініціатив 5%, акцент здійснюється на сприянні зниженню розповсюдження ВІЛ-інфекції серед підлітків, які вживають наркотичні речовини та їх сесуальних партнерів шляхом покращення доступу до якісних послуг з профілактики ВІЛ, лікування та підтримки. З цією метою команда ПОВФ «Громадське здоров'я» здійснює роботу в навчальних закладах Полтавської

області: інформаційно-просвітницькі зустрічі (лекції, бесіди, тренінги), інтерактивні заходи (квести, акції, ігри), соціальні послуги: базовий пакет (скринінг захисту прав, консультування, надання інформаційно-просвітницьких брошур, тестів на вагітність, оглядових наборів, презервативів, здійснення мультитесту на сифіліс, ВІЛ, гепатити В, С). За час реалізації проекту надано 16 найменувань послуг загальною кількістю 10 033 одиниць, за соціальною допомогою звернулося 807 клієнтів.

BRIDGING THE GAPS
Health and rights for key populations

Програма «Права та здоров'я уразливих груп населення: заповнюючи прогалини», за підтримки Міністерства закордонних справ Королівства Нідерланди, спрямована на забезпечення загального доступу молодих споживачів психоактивних речовин (з особливою увагою до вікової категорії 14-19 років) до профілактики ВІЛ/ІПСШ, комплексної медико-соціальної, психологічної, юридичної допомоги. Спеціалісти ПОВФ «Громадське здоров'я» організо-

вують дозвілля та реалізацію корекційних програм на базі центру, дружнього до підлітків «Альтаір», в навчальних закладах міста Полтава проводять інформаційно-просвітницькі зустрічі (лекції, бесіди, тренінги), інтерактивні заходи (квести, акції, ігри), надають соціальні послуги: базовий пакет (скринінг захисту прав, консультування, інформаційно-просвітницькі брошури, тести на вагітність, оглядові набори, презервативи, мультитести на сифіліс, ВІЛ,

гепатити В, С) та розширений (соціальний супровід за запитом клієнта відповідно до кейсу терміном від 3-х до 6-ти місяців). У разі потреби клієнт перенаправляється до партнерської організації (лікарня, по-

ліція, безплатна правова допомога, соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді)

За час реалізації проекту надано 41 найменування послуг загальною кількістю – 18 340 одиниць, за допомогою звернулося 1162 клієнти.

Міжнародний проект «Dance4Life» («Танцюй заради життя») та програма «Journey4Life» («Подорож заради життя») розроблені для молоді віком від 15 до 24 років. Мета проекту – зробити внесок у подолання найбільших загроз для репродуктивного та сексуального здоров'я молоді: ВІЛ, хвороби, що передаються статевим шляхом, незапланована вагітність, а також сексуальне та гендерно зумовлене насильство. Навчальну програму «Journey4Life» в рамках проекту «Dance4Life» проводять спеціально підготовлені «Champions4Life» («Чемпіони заради життя») віком від 17 до 24 років) під керівництвом дорослих кураторів – спеціалістів ПОВФ «Громадське здоров'я». Програма «Journey4Life» складається з 5 етапів та 10 зустрічей (кожна з яких триває 90 хвилин) сталої групи учасників. До реалізації проекту залучено 125 учасників з різних навчальних осередків (заклади вищої та загальної середньої освіти, професійно-технічні навчальні заклади, виховна колонія для неповнолітніх).

Висновки. Зважаючи на актуальність профілактики ризикованої поведінки і проблеми збереження репродуктивного здоров'я молоді, варто наразі об'єднувати зусилля державного і недержавного сектору. Інформаційно-просвітницька робота має розширювати горизонти проектної діяльності, адже практика надання соціальних послуг в рамках проектів свідчить про їх ефективність і доступність. Молодь проявляє більше довіри до креативних, неформальних способів взаємодії зі спеціалістами з метою отримання допомоги. Ще однією перевагою є формування мобільної мультидисциплінарної команди, яка спільно працює за для досягнення цілей. Окрім цього, вагомим фактором прояву інтересу молоді до соціальних послуг в рамках проектів є доступ до безплатних ресурсів: тести, брошури, презервативи, гінекологічні набори та інше. Тільки спільними зусиллями можливо дати відповідь на виклики сьогодення, що стосуються життя і благополуччя підростаючих поколінь, а особливо – репродуктивного їх здоров'я.

Список використаної літератури:

1. Збереження сексуального і репродуктивного здоров'я підлітків і молоді має велике соціальне значення. [Електронний ресурс]. Сайт ДУ «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України». URL: <https://phc.org.ua/news/zberezhennya-seksualnogo-i-reproduktivnogo-zdorovya-pidlitkiv-i-molodi-mae-velike-socialne>
2. Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні : за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD» [Електронний ресурс]. / О.М.Балакірева (кер. авт. кол.), Д.М.Павлова, Н.М.К.Нгуен, О.Г.Левцун, Н.П.Пивоварова, О.Т.Сакович; О.В.Флярковська. К.: ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2019. 214 с. URL: http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/B_Report_ESPAD_2019_Internet.pdf
3. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді: за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» [Електронний ресурс]. моногр. / О.М.Балакірева, Т.В.Бондар та ін.; наук. ред. О.М.Балакірева; ЮНІСЕФ, ГО «Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О.Яременка». К.: Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. 127 с. URL: http://knowledge.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/HBSC_2018_web.pdf